

ГАРАЧЫ ЛІПЕНЬ

СЮРПРЫЗЫ
НАДВОР'Я

СТАР. 4-5

БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

МЁРТВЫЯ БІЗНЕС-ДУШЫ

З малым бізнесам дзяржава хоча абыходзіцца як лепш, а атрымліваецца як заўсёды

Каб выйсці з рынку, трэба спачатку ў яго ўваісці

УСЁ ВЫДАТНА, ЦУДОЎНАЯ МАРКІЗА!

Паўтара тыдні таму ўступіў у дзеянне прэзідэнцкі ўказ "Аб некаторых мерах дзяржаўнай падтрымкі малога прадпрымальніцтва". Згодна з ім індывідуальным прадпрымальнікам (гадавы абліем выручкі не большы за 500 млн рублёў), а таксама мікраарганізацыям і малым арганізацыям (выручка не перавышае адпаведна Br2 і Br14 млрд рублёў) можа быць аказана фінансавая дзяржпадтрымка за кошт праграм падтрымкі малога прадпрымальніцтва ў Беларусі.

Больш за тое, наступак усім сумным прагнозам (у тым ліку і нашага выдання) колькасць індывідуальных прадпрымальнікаў за мінулы год, паводле афіцыйных даных, не толькі не зменшылася, а нават павялічылася на 1 580 чалавек. А сума падатковых паступленняў ад іпэшнікаў за 2008 год склада 311,6 мільярда рублёў.

Атрымліваецца, што ўесь лімант, які "падаграваецца" не-залежнымі сродкамі масавай інфармацыі наконт незайдроснага лёсу індывідуальных прадпрымальнікаў, па сутнасці, пе-ратварыўся ў натуральны пышк

Як паказвае нават павярхонны аналіз, на самай справе ўсё не зусім так. А калі пасправа-баваца аналізуваць больш паглыблена, то зусім не так.

I КАМУ АД ГЭТАГА ЛЕПШ?

Як распавёў для "Тут і цяпер" старшыня зарэгістраванага ва Украіне прадпрымальніцкага руху "За свабоднае развіццё прадпрымальніцтва" Віктар Гарбачоў, фармальна індывідуальных прадпрымальнікаў сапраўды не стала менш: "Тут уся справа ў тым, як лічыць. Вырашылі завязаць і завязалі з прадпрымальніцкай дзейнасцю дзесяткі тысячаў іпэшнікаў. Гэта можна лёгка заўважыць хоць бы па шматлікіх гандлёвых кропках, якія пустуюць амаль на ўсіх буйных рынках краіны. А ін-

дывідуальнымі прадпрымальнікамі зарэгістраваліся пад дзяржаўным прымусам быўшыя (і цяперашнія) падсобныя рабочыя, кіроўцы, грузчыкі і г.д. Яны цяпер складаюць калі не касцяк усіх дробных прадпрымальнікаў, то іх траіні".

Каму ад гэтага стала лепш, гадаць асабліва не выпадае.

Сям'я Казловічаў 14 гадоў працавала на віцебскім рынку: гандлявала разнымі цацкамі і дзічачымі гульнямі і даволі няблага пачувала сябе да нядайняга часу. Цяпер, па прызнанні Аляксея Казловіча (былога настаўніка, дарэчы), наступлі зусім іншыя часы: "Нам прыйшлося зарэгістрацца іпэшнікамі грузчыка, вадзіцеля і экспедытара. Пасля гэтай рэгістрацыі нічога ў нашай іерархіі не змянілася, акрамя аднаго — выдаткаў. Адзіны падатак за наваствораных індывідуальных прадпрымальнікаў плацім, канешне, мы. У сувязі з гэтым былі вымушаны зніці ім заробкі.

Працяг на стар. 3

ТУТ І ЦЯПЕР

КУРАПАЦКАЕ ПЫТАННЕ

БЕЗ
“ПЛАЧА
ЯРАСЛАҮНЫ”

СТАР. 6

8.07-14.07.2009 г.

SOS!

7 ліпеня ў Асіповічах мясцовым судом быў пазбаўлены волі моладзеўскі актыўіст Арцём Дубскі, адзін з удзельнікаў знакамітага "працэсу 14-ці". На пасяджэнні суда прысутнічай рэгіянальны карэспандэнт "Тут і Цяпер".

ХТО НАСТУПНЫ?

Адзін год пазбаўлення волі — такі прысуд быў вынесены 7 ліпеня моладзеўскому актыўісту з Асіповіч, вязнью сумлення Арцёму Дубскаму суддзей Шараевай у судзе Асіповіцкага раёна за нібыта ўхіленне ад адбывання папярэдняга пакарання ў выглядзе двух гадоў амежавання волі.

Нагадаем, што Арцём Дубскі быў асуджаны да папярэдняга тэрміну 22 ліпеня 2008 года ў выніку так званага "працэсу чатырнаццаці", пасля таго, як 10 снежня 2007 года пайдзельнічай у акцыі пратэсту прадпрымальнікаў "Хімію" ён павінен быў адыбываць дома. Пакідаць дом Арцём мог толькі дзеля таго, каб пайсці на працу або па сваіх прыватных спраўах. Для апошніх Дубскаму быў вызначаны час з 17.00 да 19.00. Астатні час ён павінен быў знаходзіцца дома. Таму сітуацыя, у якой аказаўся асуджаны, была вельмі складанай.

Працяг на стар. 7

ЯК ВЫ СТАВІЦЕСЯ ДА ПАДАРАЖАННЯ АЛКАГОЛЮ І ТЫТУНЮ?

БАРЫС ЖАЛІБА, ЭКАНАМІСТ:
“ГАРЭЛКА ПАВІННА КАШТА-
ВАЦЬ УДВАЯ ДАРАЖЭЙ”.

— Як чалавека мянен гэта не хвалею, таму што я ўжываю алкаголь памяркоўна. Ну, а наконт курэння, дык кідаю ўсё жыццё. Аднак, калі палю, дык таксама па мінімуме. А тое, што гэта пойдзе ў даход бюджету, у даход дзяржавы ў выглядзе акцызна-га падатку, будзе на карысць нашага грамадства. І наогул, фарміраванне цэн на алкаголь і тытун — пытанне сацыяльнае. У развітых краінах цэны вельмі высокія. Як вядома, у нас гарэлка адна з самых танных у свеце. Гэта, я лічу, ненармальна. Такім чынам, я станоўчча стаўлюся да падвышэння цэн на згаданыя тавары. Я лічу, што гарэлка павінна каштаваць удвай дара-жэй, чым каштую зараз.

**АЛЕНА МАКОЎСКАЯ, СТАР-
ШЫНЯ РАДЫ ЗБС “БАЦЬ-
КАЎШЧЫНА”:**

“ДА ГЭТАГА ПЫТАННЯ
ПАВІНЕН БЫЦЬ ВЕЛЬМІ
ЎЗВАЖАНЫ ПАДЫХОД”.

— На мене асабіста гэтае падвышэнне аніяк не адб'еца. Я не п'ю гарэлку і вельмі рэдка куру. Настолькі рэдка, што на маім бюджэце гэта ніяк не адб'еца. Што да агульной сітуацыі, то тут трэба глядзець на прычыны, якія выклікаюць гэтае падаражанне. Еўрапейская практика кажа пра тое, што такія рэчы павінны каштаваць дорага. Але ці прывядзе падобная мера да пазітыўнага зрушу ў нашым грамадстве? Ці стануць людзі курыцы і піць менш? Або, наадварот, пачнуць піць нейкую танную мархоту? Тут патрэбен вельмі ўзважаны падыход, і адназначнага адказу няма і быць не можа.

РЫГОР СІТНІЦА, МАСТАК.
“КОЖНАЕ ПАДАРАЖАННЕ ТРЭБА ВІТАЦЬ”.

— Я б вітаў, каб гэта ўсё падаражала на дзвесце працэнтаў. А то і на трыста. Таму што я не ўжываю ні аднаго, ні другога. А калі ўжываю алкаголь, то ведаю, колькі мне трэба і чаго. І ўжываю так рэдка, што магу сабе дазволіць і раскашэліцца. Што ж тычыцца нацыі, то гэта яе суцэльнай дэградацыя.

ПА СУТНАСЦІ

“У сувязі з неабходнасцю прыняцця мер па мініміза-
цыі ўплыву сусветнага эканамічнага крызісу на эканоміку
краіны, фарміравання дадатковых фінансавых рэсурсаў
з 1 ліпеня па 31 снежня 2009 г. павялічваюцца стаўкі ак-
цызаў на алкагольную і тытунёвую прадукцыю ў памерах,
якія да 15% перавышаюць адпаведныя дзеючыя стаўкі
акцызаў”, — паведаміла прэс-служба презідэнта ў сувязі з
падпісаннем 25 чэрвеня ўказа № 332 “Аб асобных пытан-
нях выплаты акцызаў і аб унісенні змяненняў і дапаўнен-
няў ва ўказ презідэнта Рэспублікі Беларусь ад 29 снежня
2008 г. № 709”.

Павелічэнне ставак акцызаў “дазволіць дадаткова-
прыцягнуць у бюджет рэспублікі ў 2009 годзе 85 млрд
рублёў”, — адзначаецца ў паведамленні.

роўна адмоўны паказчык. Паказчык крызісных з'яў. Разам з тым мы ведаем, што тыя, хто п'е і курыць, будуць працягваць гэта рабіць. І паколькі нашы людзі ў агульной масе атрымліваюць не-
вялікія заробкі, то, я думаю, гэта адмоўна паўплывае на стан іх сем'яў. З іншага боку, мы ведаем, што ў краінах Еўропы цыгарэты вельмі дарагія. Значна лепшай якасці, але і значна даражэйшыя за нашы. Але там і заробкі вышэйшыя. Калі вядзеца нейкая кампанія па барацьбе з алкаголізмам і п'янствам, то гэта павінна быць спланаваная праграма мерапрыемстваў. А калі ўсё робіцца праз кішэню насељніцтва, дык гэта сведчыць толькі пра фі-
нансавы становішча дзяржавы і дзяржаўнай машыны. Вось і ўсё.

**АЛЯКСЕЙ ДУДАРАЎ,
ДРАМАТУРГ:**
“КІДАЙ ПІЦЬ І КУРЫЦЬ”.

— Як чалавек, які аддаў гэтай хваробе 17 гадоў жыцця і невядома колькі здароўя, скажу, што цыгарэты павінны быць вельмі дарагімі. А той прыбыток, што будзе атрымлівацца, трэба пускаць на сістэму аховы здароўя. Што тычыцца алкаголю... Калі на пятнаццаць працэнтаў павялічыцца яго кошт, дык трэба замест ста пяцідзесяці выпіваць сто грам. І ўсё кампенсуецца. І для здароўя карысна, і для дзяржавы добра. Я гэтае падаражанне вітаю. Хоць наклічу на сябе нядобрая позіркі. Калі б хлеб падаражэй у пяць разоў, гэта быў бы ўдар. А тут... Кідай курыць, кідай піць — і ўсё.

ВАСІЛЬ ШАРАГОВІЧ, КІРОЎЦА:
“НАРОД БУДЗЕ ПІЦЬ БОЛЕЙ”.

— Я магу прыгадаць анекдот часоў Гарбачава. Бацька прыходзіць дадому і кажа: “Гарэлка падаражэла”. Сынок яму: “Ну вось, будзеш меней піць”. “Не, — кажа бацька, — гэта ты будзеш меней есці”. Тая самая сітуацыя будзе і цяпер. У нашым алкагалізаваным грамадстве найперш пацерпяць тыя, хто не п'е і не курыць. Бо піць у сувязі з крызісам і адсутнасцю працы народ стане больш.

**АЛЕНА ЯСЬКОВА,
ПРАВААБАРОНЦА:**
“КАЛІ БЫЛА СПЛАНАВА-
НАЯ ПРАГРАМА МЕРАПРЫ-
ЕМСТВАЙ...”.

Заканчэнне.
Пачатак на стар. 1

Дастаткова адчувальна паменшыліся і нашы даходы. Цяпер амаль нічога не адкладаем. Фактычна працуем на страйнік, адзенне і бензін".

Вырашлі паспытаць прадрымальніцкага хлеба і многія работнікі буйных і сярэдніх дзяржаўных прадпрыемстваў, што прастойваюць па 3-4 дні на тыдзень. Як сцвярджае Гарбачоў, 70-80 адсоткаў гэтых новых іпэшнікаў амаль адразу спынілі сваю дзейнасць па розных прычынах: адсутнасць досведу прадрымальніцкай дзейнасці, абартнага капіталу, сувязей з аптовымі рынкамі за мяжой і г.д. Але афармляць свой "развод" з дробным бізнесам не сталі, таму што закон дазваляе іпэшнікам паўгода не працаўваць. Потым можна заплаціць нейкі невялікі падатак, напрыклад, за распаўсюджванне перыядычных выданняў, і па-ранейшаму лічыцца іпэшнікам. Віктар Гарбачоў перакананы, што такіх "мертвых душ" у цяперашнім іпэшным асяродку налічваецца не менш за 40-50 тысяч.

Вось такая атрымліваецца арыфметыка.

ЦЭНЫ МОГУЦЬ ПАЛЕЗЦІ ЎВЕРХ

Яна (арыфметыка) яшчэ больш цікавая ў адносінах да адлічэння дробнага бізнесу падаткаў у бюджет. Толькі арэндныя стаўкі ў гэтым годзе былі павышаны ў сярэднім на 15-20 працэнтаў. Да таго ж яны чамусыці прывязаны да такой грашовай адзінкі, як еўра.

Калі да Новага года ўладар кропкі па гандлі абуткам у Барысаве штомесяц плаціў за аренду 300-400 тысяч рублёў, то цяпер ужо 680 тысяч. У сувязі з гэтым цэны на прадукты харчавання на ўсіх без выключэння рынках выраслі на 20—30 адсоткаў, а на прамысловыя тавары — на 30-40 адсоткаў.

Самае цікавае, што цэны на абутак, адзенне і іншыя прамысловыя тавары, хутчэй за ўсё, у бліжэйшы час зноў папаўзуць уверх. Прычым па вельмі банальнай і прыкрай для нашай незалежнай краіны прычыне. Чаркізаўскі рынак у Маскве, дзе набываецца каля

МЁРТВЫЯ БІЗНЕС-ДУШЫ

70 працэнтаў усяго прамысловага асартыменту беларускіх рынкаў, закрыты на няпэўны час. Мэр Масквы Юрый Лужкоў, расійскае Міністэрства ўнутраных спраў і падаткавікі патрабуюць яго закрыць увогуле. Наступствы гэтага кроку адчуваюць не толькі расіяніне.

Цэны на парфум, тыя ж абутак і адзенне ў Беларусі могуць павысіцца на 30-40 адсоткаў.

Яшчэ ў 2005 годзе беларускія прадрымальнікі выходзілі з ініцыятывай да ўрада стварыць у краіне нешта накшталт Хмяльніцкага рынку, што на Украіне, куды ладзяцца шматлікія закупачныя экспкурсіі з усёй Беларусі. Але гэтая ініцыятыва затухла, што называецца, на корані.

Як сказаў **нашаму выданню** адзін з актыўістаў прадрымальніцкага руху **Васіль Дзямчук**, беларускае чынавенства праста не гатова да гэтага: "Наша краіна, хоць па сваім патэнцыяле (геаграфічна становішча, кваліфікацыя персаналу, некрыміналізаванная абстаноўка) і гатова да стварэння рынку накшталт Хмяльніцкага ці Чаркізаўскага, прывыкла ўсе свае намаганні засяроджваць выключна адным — на татальнym кантролі і ўліку. А тут патрэбны вельмі креатыўны менеджэр, якія будуць адказваць за функцыянараванне буйнога аптовага рынку. Якія будуць сачыць за тым, каб туды трапляла "ходка" танная прадукцыя. Якія будуть РЭАЛЬНА дапамагаць дробным бізнесменам (у тым ліку з іншых краін) усімі магчымымі способамі і метадамі. А

ТОЛЬКІ ЛІЧБЫ

Колькасць малых прадпрыемстваў, па інфармацыі Мінэканомікі краіны, у **студзені — май 2009 года** ў параўнанні з аналагічным леташнім перыядам павялічылася на **11,5 тысячі**.

На **1 чэрвеня** гэтага года ў краіне стаяла на ўліку **70,6 тысячі** суб'ектаў малого прадрымальніцтва.

Сума падатковых паставленняў ад юрыдычных асоб — суб'ектаў малога бізнесу склала **1 трыльён 680,2 мільярда рублёў** (13,6% ад агульнага аўтому паставленняў, якія належалі падатковым органамі).

Колькасць індывідуальных прадпрыемстваў на **1 чэрвеня 2009 года** склала **217,3 тыс. чалавек**. У параўнанні з аналагічным перыядам мінулага года колькасць іпэшнікаў вырасла на **1 580 чалавек**.

Сума падатковых паставленняў ад індывідуальных прадпрыемстваў склала **311,6 мільярда рублёў** (2,5% ад агульнага аўтому паставленняў).

Хлеб "чаўнакоў" лягчэй не становіца

цяпер прыкіньце, ці гатовы да усяго гэтага нашы чыноўнікі?"

ПОШУК ШЧАСЦЯ ВА УКРАЇНЕ І PACII

Таму, пэўна, і бягуць з краіны, якія абвясціла "максимальна спрыяльны клімат для дробнага і сярэдняга бізнесу" ў суседняй Расіі і Украіну.

Рыгор Бушаль, былы іпэшнік з Брэста: "У сябе на радзіме займаўся гандлёва-закупачнай дзейнасцю, якая ў новым годзе стала прыносіць больш страт, чым прыбыткай. Тады ж перарабаўся ва Ульянаўск. Спачатку ў мене 2 былі гандлёвія палаткі. Нядайна адкрыў уласны рэстаран".

Уладзімір Піліпчук, былы дробны прадрымальнік з Мар'інай Горкі: "Яшчэ напрыканцы мінулага года паехаў у Разань: прывабіў мараторый на праверкі дзейнасці пачынаючых бізнесменаў. За адзін дзень (!!! — В.А.) атрымаў поўны пакет на ажыццяўленне прадпрымальніцкай дзейнасці. Праз 2 месяцы працы мой абарот павялічыўся ў разы".

Пётр Рагачоў, былы іпэшнік з Жодзіна: "Яшчэ год назад падаўся ва Украіну, дзе дастаткова аператыўна адкрыў два міні-завода фармавых агароджай. Справы пайшлі нядрэнна. Планую перавозіць сюды сваю сям'ю".

Дарэчы, у нас таксама цяпер можна хутка (дзесяці за тыдзень) зарэгістраваць сваю справу. Але потым спрацоўвае старая схема ўзаемаадносін прадпрымальнікай і ўлад — праверкі санепідэмстанцыі, МУСа, пажарнікай, узгадненне таго ці іншага віду дзейнасці і г.д.

Нядайна адна расіянка размасціла матэрыял пра тое, як яна спрабавала адкрыць у "братэрскай" Беларусі салон прыгажосці. "Хаджэнне па пакутах" — самы мяккі эпітэт з гэтага матэрыялу пра спробы наладзіць бізнес у нашай краіне.

А што да дзяржаўнай падтрымкі малога бізнесу, то яна існавала і раней. Віктар Гарбачоў, цёрты калач у прадпрымальніцтве, не ведае ніводнага свайго знаёмага, які б атрымаў такую падтрымку: "Я думаю, што цяпер, падчас значнага павышэння ставак крэдытаў, людзі сто разоў будуть прыкідваць: а ці патрэбна яна нам, гэтая дзяржаўная падтрымка, якую прыйдзеца прац некаторы час вяртаць?"

Між ішым, у большасці айчынных прадпрыемстваў пустуюць вытворчыя плошчы, якія б маглі быць аддадзены ў аренду на даступных цэнэах пачынаючым і сталым прадпрымальнікам. Тыя ўжо неаднаразова заікаліся на розных узроўнях пра гэта, але дзяржаўва ў нас лепш ведае, каго і як трэба падтрымліваць".

VIKTAR ALIASHKEVICH.

ПАМІЖ ГАНДУРАСАМ І ПАЎНОЧНАЙ КАРЭЯЙ

Апошнія дні далі нечаканую магчымасць правесці паралелі паміж падзеямі ў розных кутках свету ды беларускімі рэаліямі. І, шчыра кажучы, не заўёды гэтая паралелі на нашу карысць.

Бадай, ніхто не здзівіўся, пачуўшы пра ваенны пераварот у Гандурасе. Для лацінаамерыканскіх краін гэта справа не новая. Аднак д'ябал хаваецца ў дэталях, якія гэтым разам уяўляюцца вельмі цікавымі.

Раней як было? Прыходзіць чарговая хунта, страліе законна абрацага презідэнта, ставіць на чале краіны вусата генерала і пачынае рэпрэсіі супраць палітычных апанентаў. На законы новая ўлада ў такіх выпадках нейкі час наогул не зважае.

У Гандурасе ўсё атрымала ся інакш. Вайскоўцы паўсталі... у абарону Канстытуцыі.

Справа вось у чым. Паводле Асоўнага закона Гандураса, презідэнт мае права абрацца толькі на адзін чатырохгадовы тэрмін. Любая спробы (нават публічныя прапановы) змяніць гэту норму караюцца пазбаўленнем грамадзянства. Такі парадак дзейнічае ў краіне ўжо гадоў 20, і дагэтуль усіх задавальняў.

Аднак цяперашні презідэнт Гандураса Мануэль Селая, адчӯшы, што ягоны час заканчваеца (новыя выбары прызна-

Гандураскаму прэзідэнту цяпер не да ўсмешак

чаны на 29 лістапада), вырашыў скарыстаць досвед Уга Чавеса, Аляксандра Лукашэнкі ды іншых непадвойторных правадыроў і правесці праз рэферэндум змены ў Канстытуцыю, каб заставацца на чале дзяржавы і далей. Праз гэта Селая пасвярыўся практична з усімі палітычнымі сіламі краіны, у тым ліку і з Ліберальнаі партыйай, да якой сам належыць.

Паводле тамтэйшага заканадаўства, рэферэндумы нельга праводзіць менш чым за 180 дзён да прэзідэнцкіх выбараў. Аднак Селая настойваў на сваім. Па сутнасці, ён першы перайшоў да "баявых дзеянняў": прыехаў са сваімі прыхільнікамі на вайсковую базу, дзе захоўваліся бюлетэні для галасавання, забраў іх і пачаў распавяжджацца.

Пра сваю нязгоду з учынкамі Селай абвясцілі кангрэс, генеральны прокурор і амбудсмен.

Вярхоўны суд прызнаў рэферэндум незаконным. Аднак Селая адмовіўся падпарадкоўвацца рашэнню суда. У выніку палітычная эліта Гандураса аўтадналася і вырашила папросту выкінуць Селаю з краіны. Што вайскоўцы і зрабілі ў апошнюю нядзелю чэрвеня. Пасля гэтага армія адышла ў бок, перадаўшы ўладу парламенту.

Уяўляеце сабе розніцу паміж Гандурасам і нашай краінай у зроўні палітычнай свядомасці? Аляксандар Лукашэнка "ператрахнуў" Канстытуцыю на рэферэндуме і амаль усе змаўчалі. Першы прэзідэнт Беларусі правіце ужо 15 гадоў, і канца гэтай справе нябачна. А эліты (зрэшты, як і грамадства) пакорліва схіляюць галовы: ужо не толькі перад "Гудвінам Вялікім і Жахлівым", але і ягоным 5-гадовым нашчадкам, якому беларускія вайскоўцы аддавалі чэсць на нядаўнім парадзе...

Дарэчы, наконт парада. Паводле ацэнак вайсковага аглядальніка тыднёвіка "Белорусы и рынок" Аляксандра Алесіна, каштавала гэтая забава каля 50 мільёнаў долараў. Гэта калі не лічыць выдаткі на тэатральна-спартыўнае шоу ў сталінскім стылі ды сапсанавыя танкамі дарогі.

Пытанне да тым, ці варта дазваляць сабе такую раскош падчас крызісу, на афіцыйным узроўні нават не падымаюцца. Парад прагрекатаў і зник за даяглядам, грошы таксама растварыліся ў паветры.

І якраз да дыскусіі наконт мэтазгоднасці выдаткаў на гэтакія відовішчы, што разгарнуліся ў Інтэрнэце ды на некаторых кухнях, пасуе паведамленне пра тое, што Паўночная Карэя, дзе багата жыхароў проста галадае, за апошні час патраціла прынамсі 700 мільёнаў долараў на вырабоўванні ядзернай зброі. Гэтых грошай хапіла б для таго, каб на два гады забяспечыць прадуктумі падданых Кім Чэн Іра. Аднак у паўночнакарэйскага правадыра іншыя прыярытэты.

Натуральная, у Беларусі на сельніцтва не галадае. Аднак і ў нас 50 мільёном долараў можна было бы знайсці лепшае прымянянне, чым "гульня ў салдацкі".

Вось і атрымліваецца, што да Паўночнай Карэі сучасная Беларусь значна бліжэй, чым да Гандураса. І такая "геаграфія" не абяцае нам бліскучых перспектыв...

ВАЛЯНЦІН СЫЧ.

Пра гэта журналістам паведаміў намеснік начальніка Рэспубліканскага гідраметэаралагічнага цэнтра Віктар Мельнік.

Увогуле ў Беларусі ліпень лічыцца самым цёплым месяцам года. Паводле папярэдніх прагнозаў, сярэдняя тэмпература месяца будзе адпавядаць кліматичнай норме, якая складае $+17\dots+19^{\circ}\text{C}$.

ДАРЕЧЫ

У Драгічыне 24 чэрвеня выпала месячная норма ападкаў, або 72 літры (!) вады на квадратны метр.

Усё часцей летнія надвор'е ў Беларусі нагадвае клімат тропікаў.

У паўднёвых раёнах у ліпені можа прыпячаць і да 35 градусаў.

У ЛІПЕНІ БУДЗЕ ПРЫПЯКАЦЬ

Нагадаю, што месячны тэмпературны фон улічвае і дзённую, і начную тэмпературы. Галоўным чынам у ліпені будзе адзначацца камфортная дзённая тэмпература ў межах $+17\dots+24^{\circ}\text{C}$, а ўначы $+9\dots+14^{\circ}\text{C}$. Аднак у першай палове месяца сіноптыкі прагназіруюць больш высокую дзённую тэмпературу, якая будзе дасягаць $+27\dots+30^{\circ}\text{C}$, а ў асобныя дні — $+32^{\circ}\text{C}$ і вышэй.

Айчынныя кліматолагі падлічылі, што халадней за ўсё ў ліпені бывае на паўночным заходзе краіны ў раёне Ашмянскага ўзвышша, дзе сярэднямесячная тэмпература складае ўсяго $16,9^{\circ}\text{C}$. Градуса, а цяплей за ўсё — на паўднёвым усходзе, у Гомельскім Палесці ($+18,5^{\circ}\text{C}$). Лічыцца, што ў ліпені прыкладна на $1,5^{\circ}\text{C}$ градуса цяплей, чым у чэрвені, але бы-

ваюць і выключэнні. Сіноптыкі зафіксавалі, што цяплей на $2\dots4$ градусы за звычайнью норму было ў ліпені 1959, 1963, 1972, 1988, 1994, 1999, 2002, 2003 і 2006 гадоў. А вось ліпень 2001-га быў самым спякотным за ўсю гісторыю мэтаназірання, калі сярэднямесячная тэмпература складае $22,1^{\circ}\text{C}$, што перавысіла кліматичную норму больш чым на 4°C . Халодны ліпень адзначаўся ў 1974, 1977, 1978 і 1984 гадах. Самым халодным гэтым месяцам быў у 1979 годзе, калі сярэднямесячная тэмпература трymалася ў межах $14,4^{\circ}\text{C}$.

Абсалютны максімум дзённой тэмпературы другога месяца лета складае $+33^{\circ}\text{C}$ па паўночным усходзе краіны і $+38^{\circ}\text{C}$ — па паўднёвым усходзе.

Міністэрства адукацыі пазбавіла ліцэнзіі Барысаўскі філіял прыватнага Інстытута кіравання і прадпрымальніцтва. Такім чынам, сотні жыхароў Барысава і найбліжэйшых да яго населеных пунктаў страцілі магчымасць атрымаць вышэйшую адукацыю.

АРГУМЕНТЫ "СУПРАЦЬ"

І вось мінула пяць гадоў. Надышоў час, калі заканчвалася дзеянне ліцэнзіі. Як кажуць у адміністрацыі філіяла, яны загадзя падрыхталіся да працэдуры пацвярджэння ліцэнзіі. Але міністр адукацыі Радзікоў быў цвёрды, як камень: маўляў, было дадзена пяць гадоў, каб закрыць філіял, а ягоная адміністрацыя зрабіла новых студэнтаў заложнікамі невыканання патрабавання паступовага закрыцця.

Аргументы за закрыццё філіяла, што прыводзіць Міністэрства адукацыі, вельмі цымняныя. Кажуць, што ёсьць проблемы з камплектаваннем прафесарска-выкладчыцкага складу, няма нармальных сацыяльных умоў для студэнтаў, адсутнічае вучебна-матэрыяльная база. Па словах Радзікова, усе гэтыя проблемы вырашаны ў галаўным інстытуце ў Мінску.

Як кажуць у барысаўскім філіяле, прыведзеныя аргументы насамрэч "прыцягнуты за вушы". Філіял набыў будынак, у якім праводзяцца заняткі; мае сваю бібліятэку з усімі патрэбнымі для вучобы

падручнікамі. Што тычыцца прафесарска-выкладчыцкага складу, то працуець тут спецыялісты як з галаўнога інстытута, якія прыязджаюць з Мінска, так і мясцовыя — з Барысава. Узровень мінскіх выкладчыкаў не аблікароўваецца, бо яны працуе ў галаўным інстытуце, да якога прэтэнзіі ў міністэрства няма. Барысаўскія ж праходзілі атестацыю. Акрамя таго, некаторыя з іх з'яўляюцца дзеючымі дырэктарамі барысаўскіх падпрыемстваў, што гаворыць аб іх кіраўніцкім вопыце.

АРГУМЕНТЫ "ЗА"

Іх даволі шмат. Дастаткова паслухаць тых, для каго закрыццё філіяла ўспрымаецца амаль як асабістая трагедыя.

"Тут і цяпер" кажа адзін з выкладчыкаў, які не захацеў называць сваё імя: "Закрыццё філіяла ў Барысаве, на мой погляд, проста неразумны падыход. Філіял — самаакупнае, так бы мовіць, падпрыемства. Студэнты плацілі за вучобу, і гэтых сродкаў хапала на ўсё: і каб плаціць заробкі персаналу і выкладчыкам, і каб утрымліваць будынак. Акрамя таго, яшчэ купілі кватэру, каб там маглі начаваць выкладчыкі з Мінска. А падаткі? і не малыя! Што, у час крыйсіу нашай дзяржаве гроши не патрэбны? Не могу зразумець, навошта закрываецца філіял. Каму з таго будзе добра?"

З ГІСТОРЫІ ФІЛІЯЛА

Філіял інстытута кіравання і прадпрымальніцтва працаваў у Барысаве ўжо адзінаццаць гадоў. За гэты час дыпломы тут атрымалі больш за тысічу чалавек. На момант пазбавлення ліцэнзіі (фактычна закрыцця), у чэрвені бягучага года, тут налічвалася больш за семсот навучэнцаў.

Першы раз аб закрыцці філіяла пачалі казаць яшчэ пяць гадоў таму, у чэрвені 2004 года. Тады Міністэрства адукацыі заявіла, што рэгіянальная філіял інстытута ў краіне не патрэбны. Пасля звароту студэнтаў барысаўскага філіяла ў Адміністрацыю празідэнта, на вучальнай установе дазволілі працаваць яшчэ пяць год і прадоўжылі ліцэнзію менавіта на згаданы тэрмін.

Тады гэта ўспрымалася як заканамерная перамога цвярозага розуму. Прапанаваў ж міністэрства на працягу гэтай пяцігодкі не прымаць новых студэнтаў, а толькі даць магчымасць атрымаць дыплом ужо прынятым, усур'ёз нікім не ўспрымалася — ліцэнзія ж была!

Кацярына, 43 гады, мачі траіх дзяцей, жыве і працуе ў Жодзіне (16 км ад Барысава):

"Я скончыла ўжо трэх курсы. Вышэйшая адукацыя патрэбна мне дзеля кар'еры, каб атрымаць больш высокую пасаду на працы — тады буду больш зарабляць. Усё было добра: да Жодзіна блізка, сесіі дойжыліся не больш як два тыдні, і проблемам на працы не было. Ды і ад сям'і не адрывалася — раніцай еду ў Барысаву (дабіралася менш за гадзіну ад дома да філіяла), дзень вучуся, здаю экзамены, вечарам ужо дома. Гэта, бадай, самае галоўнае. Акрамя таго, гроши за навучанне не вельмі вялікія — мільён трыста тысяч у год, ды яшчэ з магчымасцю выплачваць за трэх разы на працягу года. А цяпер? Да Мінска дабірацца амаль дзве гадзіны, плюс па Мінску ехаць не менш як гадзіну, а вяртацца калі? Ноччу? Не, трэба заставацца ў Мінску. Ад-

нак інтэрнат завочнікам не даюць. Здымачь квартэру? Яшчэ гроши... Хоць плач, але прыйдзецца з вучобай развітвацца".

Ад сябе дададзім, што без працы застануцца каля двух дзесяткаў барысаўчан (дарэчы, у асноўным барысаўчанак), якія зараз працуе ў філіяле. А ў горадзе адшукаць добрае месца працы сёня вельмі проблематычна. Дык ці на карысць людзей закрывае барысаўскі філіял Міністэрства адукацыі?

ДАРЕЧЫ

Міністэрства адукацыі ў 2009 годзе пазбавіла ліцэнзіі ўсе чатыры філіялы прыватнага Інстытута кіравання і прадпрымальніцтва ў Барысаве, Маладзечне, Бабруйску і Светлагорску. Паўтары тысячы заочнікаў з гэтых філіялаў, як прапанавала міністэрства, могуць прадоўжыць адукацыю толькі ў Мінску.

ВЕРАНІКА РЫБІНА.

ДА 32°C І ГАРАЧЭЙ

А вось самая халодная тэмпература ў ліпені рэгістравалася ўначы на балотах Палесся (+0,5°C) і да 6 градусаў — на пайднёвым усходзе краіны.

Ліпень лічыцца не толькі самым цёплым, але і найбольш вільготным месяцам. Сёлета сіноптыкі чакаюць 85-90 міліметраў ападкаў пры норме 87 мм. Звычайна на працягу месяца бывае 12-16 дзён з дажджом, прычым 5-8 дзён дажджы "сябровы" з навальніцамі. Разам з тым у апошнія гады сур'ёзныя навальніцы ў ліпені здараюцца ўсё частней. Вельмі моцных ліўняў сіноптыкі не прагназіруюць, аднак не выключаюць, што могуць мець месца і анамальныя з'явы, такія, напрыклад, як у чэрвені.

Між іншым, сёлетні чэрвень быў выключна дажджлівы. За месяц у краіне

выпала 140 міліметраў ападкаў, што склала 175 працэнтаў кліматычнай нормы. За апошнія 65 гадоў такая вялікая колькасць ападкаў адзначалася ў чэрвені толькі другі раз. На метэастанцыях «Стойбцы», «Мар'іна Горка», «Слуцк», «Палеская» і «Высокое» былі зафіксаваны абсалютны максімум па ападках. Так, у Слуцку за мінулы месяц выпала 224 мм ападкаў, што склала амаль трох месячныя нормы. Самымі дажджлівымі рэгіёнамі ў гэтым годзе лічачца Мінскай і Брэсцкай вобласці, дзе за месяц выпала адпаведна 152 і 158 мм ападкаў. Менш за ўсё "падмачыла" сёлета Віцебскую і Магілёўскую вобласці (123 і 127 мм ападкаў), але і гэтага хапіла, каб істотна перавысіць норму.

Разглядаючы перспектывы надвор'я на

Слякота прымусіць марыць аб марозах

жнівень, Віктар Мельнік спадзяеца, што тэмпературны фон апошняга месяца лета будзе крыху вышэйшы за кліматычную норму, а ападкаў выпадзе крыху менш. Тэмпературная норма жніўня складае +16...+19°C, а па ападках — 80-85 мм.

СЯРГЕЙ ПУРАК.

Абвешчаная ўладамі лі-
бералізацыя і пацяпленне
ў адносінах з Захадам
спарадзілі столькі не-
спадзяванак, што ў іх
плыні амаль незадува-
жанай застаўся новы
паварот у "курапацкім
пытанні".

Аляксандр Каваленя,
дырэктар Інстытута гісторыі
НАН Беларусі, з якога ў апош-
нія гады было звольнена
нямала буйных навукоўцаў,
признаў, што ўвекавечанне
памяці ахвяр сталінізму —
усенародная справа, якая
патрабуе шырокага абмерка-
вання і прыняцця рашэння на
заканадаўчым узроўні.

“ЁСЦЬ ЧАЛАВЕЧАЕ РАЗУ- МЕННЕ ПРАБЛЕМЫ”

Аб гэтым гаворыцца ў піс-
мовым адказе галоўнага гісто-
рыка Лукашэнкі на зварт у
Саўмін сяброў мемарыяльнай
секцыі Беларускага добра-
ахвотнага таварыства аховы
помнікаў гісторыі і культуры,
якія таксама заклікалі называць
29 каstrychnіка Днём памяці (у
гэты дзень у 1937 годзе былі
расстрэляны калі сотні выбіт-
ных прадстаўнікоў беларус-
кай інтэлігенцыі).

Каваленя адзначае, што
хоць палітэрпрэсіі 1920-1950-х
гадоў началі вывучацца ў ме-
жах дзяржпраграмы навуко-
вых даследаванняў на пачатку
1990-х, распрацоўка тэмы не
была завершана, як “не былі
зроблены адпаведныя наву-
ковыя высновы”. Па словах
кіраўніка Інстытута гісторыі,
рэпрэсіі — “трагедыя беларус-
кага народа”, а ўвекавечан-
не памяці — “высакародная

ІНСТИТУТ ГІСТОРЫІ ПАВЯРНУЎСЯ ДА КУРАПАТАЎ

справа”. Што да статусу мемарыялізацыі 29 каstrychnіка, то, па ягоных словаў, варта правесці “глыбокое і ўсебаковае даследаванне на прадмет абурнавання гэтай даты”.

Як распавеў “Тут і цяпер” намеснік старшыні мемарыяльнай секцыі Таварыства аховы помнікаў Уладзімір Раманоўскі, папярэдні падобны адказ, падпісаны ў 2007 годзе кіраўніком НАН Міхаілам Мясніковічам, меў абсалютна іншую скіраванасць. “У ім гаварылася пра тое, што ўлады і так робяць усё неабходнае, і засяроджваць увагу на гэтай праблеме няма патрэбы. Угэтым станоўчым адказе бачна прынамсі чалавече разуменне праблемы. Пакуль цяжка гаворыць аб нейкіх сістэмных зрухах у стаўленні ўлад да рэпрэсій і Курапатаў, аднак хочацца верыць, што яны будуць”, — адзначыў Раманоўскі.

I МІНГАРВЫКАНКАМ ПАДТРЫМАЙ

Нагадаем, у красавіку “Тут і цяпер” ужо паведамляло, што сталічны ўлады гатовы разгледзець пытанне аб стварэнні помніка сталінскіх рэпрэсій у Курапатах.

У звароце на імя прэм'ер-
міністра Беларусі Сяргея
Сідорскага, які потым быў
перанакіраваны ў Мінгарвы-
канкам, прадстаўнікі Таварыс-

СПРАВА ПАСУНУЛАСЯ?

Перамены ў акцэнтах улад сімптаматычныя найперш таму, што дагэтуль яны рабілі ўсёмагчымае для замоўчання праблемы сталінскіх рэпрэсій, каб не даць Курапатам ператварыцца ў нацыянальны мемарыял. Праз урочышча пад Мінском, якое ўваходзіць у Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоў-
насцяў, пракладвалі кальцавую аўтадарогу, вывозячы разам з драўлянымі крыжамі парэшткі вынішчаных Саветамі людзей.

Да лістапада 2008-га, калі грамадзянскія актыўісты затрымалі двух маладзёнаў пры вынішчэнні памятных крыжоў у Курапатах, з дзесяткай учыненых там актаў вандалізму толькі двойчы праваахоўныя органы заводзілі крымінальныя спра-
вы, аднак вінаватыя так ні разу і не былі прыцягнуты да адказ-
насці.

У лістападзе ж на непаўнагоддзеніх мінчукоў завялі крымінальную справу за “апаганьванне гісторыка-культурных каштоў-
насцяў”. И хоць потым яе перакваліфікавалі на іншы артыкул (“злоснае хуліганства”), што дазволіла амнісіціраваць злачын-
цай у звязку з 65-годдзем вызвалення Беларусі, грамадскасаць палічыла гэта сваёй перамогай.

Курапаты – боль не только националь-демократам

тва аховы помнікаў заяўлі
аб неабходнасці выканання
пастановы Саўміна БССР № 42
ад 18 студзеня 1989 года “Аб
увекавечанні памяці ахвяр
масавых рэпрэсій 1937-1941
гадоў у лясным масіве Курапатаў” і прыстасавання дакумен-
та да цяперашніх рэчаінсці.

Паводле пастановы, прынятай на падставе высноў
урядавай камісіі аб фактах
масавых расстрэлаў людзей
ва ўрочышчы пад Мінском,
прадугледжваецца правядзенне
адкрытага конкурсу на
помнік у Курапатах і яго ўзвядзенне. Апроч таго, выдавецтву
“Беларуская савецкая энцы-
клапедыя” рэкамендавалася
падрыхтаваць адмысловае вы-
данне, прысвечанае ахвярам
сталінізму, а прэзідыйу АН
БССР арганізаваць “усебако-

вае вывучэнне прычын і на-
ступстваў масавых рэпрэсій”.
Аднак за два дзесяцігоддзі ні-
чога не было зроблена.

У сваім адказе грамадскім
актыўістам намеснік стар-
шыні Мінгарвыканкама Міхail
Ціянкоў паведаміў, што на
дадзены момант па даручэнні
прэзідэнта Мінгарвыканкамам
займаецца стварэннем мемарыяла “Трасцянец” і добраў-
парадкаваннем быльых Мінскіх
братэрскіх вайсковых могілак
Першай сусветнай вайны.
Але пасля заканчэння работ
гарадскія ўлады “лічаць маг-
чымым разгледзець пытанне
аб стварэнні помніка ахвярам
палітычных рэпрэсій і добраў-
парадкаванні ўрочышча Курапаты”.

Характэрна, што лістованне
Таварыства і дзяржструктур
выклікала рэзкую крытыку
ў апазіцыйным лагеры.
“Маўляю, нельга весці дыялог з
уладамі: яны ўсё адно зробяць
на-свойму і падмануць нас, —
распавеў нам старшыня арганізацыі Антон Астаповіч.

— Праблема нашых акты-
вістаў у тым, што дзейнасць
многіх з іх зводзіцца выключна
да “плачу Яраслаўны”. Калі мы
сапраўды хочам вырашыць гэ-
тую праблему раз і назаўжды,
належным чынам увекапом-
ніць бязвінных ахвяр сталін-
скага рэжыму, аднаго плачу і
пальміяных прамоў на мітын-
гах мала. Трэба карпатліва
працаўваць з паперамі”.

ПАВЕЛ САЙКОЎСКИ.

Заканчэнне.
Пачатак на стар. 1

Па словах Арцёма, калі прысуд набыў законную сілу, і ён быў паставлены на ўлік, на яго пачалося цкаванне з боку Інспекцыі выканання пакаранняў. Яму пагражалі "закрыць на зону" і амаль кожны дзень правяралі.

Аднойчы (Арцём сам гэта прызнаў) міліцыянты не засталі яго дома і склалі рапарт аб парушэнні ім рэжыму. Калі ж Дубскі прыйшоў адзначацца ў камендатуру, намеснік начальніка ІВП Рыгор Палеўскі пачаў страшыць яго — пагражай крымінальной справай, кажучы, што на яго нібыта складзены яшчэ два рапарты, якія могуць стаць падставай для завядзення новай справы. Дзеля таго, каб гэтага не адбылося, ён папрасіў Арцёма "сядзець ціха", а лепш за ўсё з'ехаць з Асіповіч. Таксама Палеўскі паведаміў Дубскому, што абскардзіць зга-

ХТО НАСТУПНЫ?

даныя рапарты і вымову ён не можа.

Потым нейкая жанчына ў парадку "прыватнай вытворчасці" напісала на Дубскага заяву ў міліцыю нібыта за крадзёж грошай з рахунку мабільнага тэлефона, аб чым Арцёму паведаміў следчы.

Хлопец не вытрымаў націску і з'ехаў ва Украіну, спадзеючыся потым вярнуцца ў абскардзіць рапарты і новую крымінальную справу. Калі такая магчымасць з'явілася, Дубскі прыняў рашэнне вярнуцца ў Беларусь, аднак у Гомелі быў затрыманы памежнікамі, пасля чаго этапіраваны ў Бабруйскі СІЗА па адвінавачанні ў крадзяжы.

4 сакавіка 2008 года суд апраўдаў Арцёма Дубскага, аднак на выхадзе з залы суда яго затрымалі і павезлі ў Асіповіцкі РАУС, дзе прад'явілі новае адві-

навачанне па арт. 415 (ухіленне ад адбывання пакарання) і зноў адвезлі ў СІЗА. Пасля таго, як крымінальная справа была закрыта, Арцёма раптам выпусцілі з СІЗА, нічога не кажучы яму аб папярэднім пакаранні. Калі ён запытаў следчага пра то, як яму сябе паводзіць, дык той сказаў толькі, што Дубскі знаходзіцца пад падпіскай аб навяздзе, і нічога пры гэтым не патлумачыў пра папярэдні тэрмін і статус хлопца, звязаны з ім. Такім чынам, відавочна, што Дубскі быў уведзены ў зман самім міліцыянтамі.

Нядаўніе судовае пасяджэнне пачалося своечасова, і ніхто нават не сумніваўся, што прысуд не будзе звязаны з рэальным пазбаўленнем падсуднага волі. Цягам пяці гадзін было дапытана аж адзінаццаць сведак (з большага

міліцыянты!), якія блыталіся ў паказаннях.

Між іншым, харктыстыкі, дадзеныя падсуднаму супрацоўнікамі ІВП, былі здавальняючымі. І самі міліцыянты нібыта не мелі асаблівых прэтэнзій да Дубскага. Усё змянілася, калі пасля перапынку суддзя дала падсуднаму апошнія слова. Было бачна, як яна нервавала ся. Гэта з'яўлялася і сам Дубскі. Падчас перапынку, што робіцца перед вынесеннем прысуду, ён пайшоў на ўсякі выпадак пакаваць рэчы. Аднак вердыкт усіх здзівіў. Хаця, калі ўсе ўвайшли ў залу, каб выслушаць прысуд, ужо было зразумела, якім ён будзе. У зале знаходзіліся сведкі-міліцыянты з ІВП, а адзін з іх нават падышоў да акна, каб яго зачыніць. Наручнікі на руках хлопца зашчоўкнуліся яшчэ падчас зачытвання прысуду, калі суддзя вымавіла, што яна не бачыць сэнсу ў тым, каб пакінуць Дубскага на волі.

ЯН ШЫШКА.

ВЕТЭРАНУ ПАДАРЫЛІ КАБЫЛУ

Іосіф Феліксавіч Байгот усё жыццё працаўваў не складаючы рук, і большую частку на жывёлагадоўчай ферме даглядчыкам жывёлы, піша regionby.org.

Жыве ветэррана вайны і працы на хутары ля Старой Падражанкі, што ў Шчучынскім раёне. У кіраўніцтве СВК "Балічы" і ва ўпраўленні па працы, занятасці і сацыяльнай абароне вырашылі "матэрыяльна падтрымка" ветэрана напярэдадні свята вызвалення Беларусі ад нямецка-фашистскіх захопнікаў і, ведаючы любоў старога да жывёлы, падарылі яму кабылу.

Можна было б толькі радавацца за такую ўвагу да ветэрана, калі не прыніць да ведама, што старому чалавеку больш за 85 год. Шыкоўны, безумоўна, падарунак, асабліва на фоне папярэдніх узнагарод усім удзельнікам вайны, калі яны паштовак у Дзень Перамогі не атрымлівалі нічога.

Ветэрран жыве далёка ад людзей, яму і кабылка будзе за сем'яніна. Аднак мо чалавеку ў гэтым узросце больш патрэбны быў бы міні-трактар, які не патрабуе ні нарыхтоўкі сена, ні ваджэння да вадапою? І ўсё ж такі "афіцыйны" клопат пра ветэрана абмежаваўся кабылай.

А ў куточку двара стаіць каса. Гаспадар паставіў яе, каб яна нагадвала яму, што на зіму для жаробкі трэба нарыхтаваць сена.

АЛЕСЬ ВАСІЛЬКОЎ.

ТРЫ МЕТКІ НА ПАМЯТЬ

У гэтыя шумныя, патасныя і "літатуравыя" дні, калі Магілёў гучна святкаваў так званы Дзень Рэспублікі і разам з ім свой Дзень горада, адбылося (акрамя феерверка і касцюміраваных шэсцяў) некалькі стрыманых і ціхіх імпрэз.

Згаданыя імпрэзы па сваім саўтрайдным дачыненні да гісторыі горада неслі ў сабе той маральны змест і настрой, якіх, на жаль, так відавочна не стае сённяшнім дзяржаўным свята.

У абласным цэнтры гэтым днямі пры невялікай колькасці прысутнага люду быў адкрыты трох помнікі.

Недалёка ад цэнтра горада паўстаў кранальны помнік "Дзесям — ахвярам вайны". Як і кожны твор мастацтва, яго лепш убачыць на ўласных очах, чым пераказваць тое, што высечана з каменя. Але ж не ўтрымаецца ад таго, каб за-сведчыць: аўтарскому калектыву удалося шчамліва перадаць выснову аб tym, што няма нічога больш несумішчальнага, чым дзесяці і вайна... На адкрыцці помніка прагучаў напамін пра тое, што 150 тысяч непаўнагодных беларусаў загінулі ў вайне. Побач са сценамі бытой, яшчэ не да канца разбуранай знакамітай Пячэрскай псіхіятратычнай бальніцы (цяпер яна знаходзіцца ў іншым месцы) паўстаў мемарыяльны знак у памяць расстраляных немцамі падчас акупацыі Магілёва некалькіх дзесяткаў пацьвятаў лякарні. Гэты факт дойга за-

моўччаўся савецкімі гісторыкамі ды ідэалагічнымі ўстановамі. Аб ім адкрыта паведамілі на пачатку атрымання Беларуссю сувэрэнітэту ў ліпені 1991 года нямецкія нашчадкі тых, хто ваяваў з іхняга боку ў Другой светавой вайне. На іх сродкі, дарэчы, і быў выраблены і ўста-

ляваны сціплы па сваіх выяўленчых сродках, але менавіта таму асабліва змястоўны мемарыяльны знак.

Нарэшце, яшчэ адзін персанальны помнік з'явіўся днімі ў Магілёве дзякуючы старанням азербайджанскай дыяспары на скрыжаванні вуліц у заходняй частцы абласнога цэнтра. Гэта помнік Аслану Фархад-аглы Вязіраву, Герою Савецкага Саюза, Ганаровому грамадзяніну Магілёва, камандзіру адной з савецкіх армейскіх часцей, што вызваляла горад у 1944 годзе. У адным з тых баёў і за-гінуў Вязіраву. І ў гэтым выпадку ад гарадской улады не спатрэбілася нічога, акрамя згоды на ўсталяванне помніка і вызначэнне для яго адпаведнага месца.

ВІКТАР ВОЙТАЎ.

У памяць
растраляных
пацьвятаў

З ліпеня ў Беларусі адзначалася дзяржаўнае свята — Дзень незалежнасці. А на пярэдні дзень у Вільні Парламенцкая асамблея АБСЕ прыняла рэзолюцыю, у якой асуджаюцца галоўныя таталітарныя рэжымы XX стагоддзя — гітлераўскі нацызм і сталінізм. На трэці рэйх і ССРУ ускладаецца роўная адказнасць за развязванне Другой сусветнай вайны.

Масква адразу гнеўна адзагавала, найперш у асобе некаторых дэпутатаў дзярждумы. Афіцыйны жа Мінск фактычна адказаў на "варожы выпад Захаду" святочным парадам у гонар вызвалення Беларусі ад фашызму.

І палітолагі, і журналісты, і проста людзі, якія памятаюць старыя савецкія часы, неаднойчы звярталі ўвагу на тое, што ваенны парад і асаўліва святочная дэманстрацыя ў беларускай сталіцы ўсё больш нагадваюць славутыя парады фізкультурнікаў пры Сталіне. Правды, як вядома, вельмі падабаліся "тарты", "букеты" і розныя геаметрычныя фігуры з жывых людзей. Сучасныя арганізатары "жывых карцін" на парадах маглі б, напэўна, падзяліцца сваім майстэрствам з арганізатарамі падобных відовішчаў у КНДР.

Але, зразумела, толькі на адной гэтай падставе нельга парадаўноўваць сталінскі рэжым і цяперашні лад у Беларусі. Сучасныя парады — гэта, хутчэй, імітацыя сталіншчыны, свайго роду сталінскі гламур, як на старых савецкіх паштоўках у духу сацэралізму. Такую паштоўку нагадвае, напрыклад, партрэт Сталіна работы Міхаила Савіцкага, выстаўлены ім на святочнай выставе беларускіх мастакоў у Палацы мастацтваў у Мінску. А хіба Мікола ў венчай форме побач з галоўнай камандуючым на tryбуне — гэта не гламур?

У фільме "Дняпроўскі рубеж", які быў паказаны на

ГЛАМУРНЫ РУБЕЖ

Вайна як сімвал святочнага салюту

Наш Дзень незалежнасці без ваеных са зброяй у руках уявіць немагчыма

канале АНТ з ліпеня, таксама прысутнічаюць партрэты Сталіна, але толькі як антураж. Новая работа "Беларусьфільма" прысвечана падзеям зусім не гламурным. Гаворка ў ёй пра лета 1941-га, калі савецкія войскі пры адступленні трапілі ў нямецкае акружэнне пад Магілёвам. Фільм паводле сцэнарыя вядомага драматурга Алексея Дудараўа паставіў малады рэжысёр Скварцоў. Зняты фільм з размахам, прафесійна паставілы ўсе батальныя сцэны, у якіх месцамі даволі арганічна выкарыстана камп'ютэрная графіка. Дынамізму дадае прафесійны кінамантаж. А вось драматычныя сцэны ў перапынку паміж кадрамі бамбёжак, танкавых

і рукапашных баёў выглядаюць блакітнымі, ігра большасці акцёраў малавыразная. Але ж менавіта з гэтых сцэн мы, па задуме драматурга, павінны даведацца пра злачынствы, якія чыніў НКУС у войсках, пра расстрэлы "ворагаў народу" без суда і следства, пра ідыёцкія загады вышэйшага камандавання з Москвы кшталту "не адступаць, утрымліваць Магілёў любой ценой" у той момент, калі трэба было выводзіць войскі з акружэння (гэта і спрабуе зрабіць галоўны герой) і ўвогуле — пра канун той вайны.

Уражанне, аднак, такое, што драматургія, узаемадносіны і псіхалогія герояў выціснуты ў фільме на задні

план батальнімі сцэнамі, якія засланяюць сабой ўсё іншае, у тым ліку і спробу паказаць гісторычную праіду. Свіст куль, выбухі бомб і снарадаў, салдаты ідуць у атаку — колькі тых кадраў мы ўжо бачылі ў савецкім кіно за апошняя дзесяцігоддзі! Фактычна ў фільме "Дняпроўскі рубеж" і не было спробы сказаць нейкае новае слова пра вайну. Гэта не вайна, а яе абазначэнне, сімвал без глыбокага сэнсу і драматызму. Нешта накшталт святочнага феерверка. Каляровыя агні, грымоты гармат, музыка да раніцы на радасць публіцы. Ад успамінаў пра мінулае засталіся толькі парады салют.

МАКСІМ ПЕШКА.

**КАЛІ ВЫ ХОЧАЦЕ ЧЫТАЦЬ НАШУ ГАЗЕТУ Ў ІНТЕРНЕЦЕ І Ў PDF-ВЕРСII,
ЗАХОДЗЬЦЕ НА САЙТ [WWW.SVABODABY.NET](http://www.svabodaby.net).**

**КАЛІ ВЫ ХОЧАЦЕ АТРЫМЛІВАЦЬ PDF-ВЕРСIU ГАЗЕТЫ,
ПАВЕДАМЦЕ НАМ НА E-MAIL info@svabodaby.net ВАШ ЭЛЕКТРОННЫ АДРАС.**